

17. PROFESINIO MOKYMO KOKYBĖS IR VEIKSMINGUMO UŽTIKRINIMAS REAGUOJANT Į COVID-19 IŠŠŪKIUS

Temos pagrindimas

Kadangi profesinio mokymo kokybė ir efektyvumas neatsiejami nuo mokymo švietimo įstaigose ir darbo vietoje dermės, COVID-19 pandemija, užsidarius profesinio mokymo įstaigoms ir įmonėms, priimančioms besimokančiuosius praktiniam (pameistrystės atveju) ir teoriniam mokymui, ypač sutrikdė profesinio mokymo paslaugų teikimą ir profesinio mokymo įstaigos turėjo ieškoti kūrybiškų būdų, kaip organizuoti į praktinę veiklą orientuotų kompetencijų ugdymą (*Billett, 2011¹; ILO, 2020²*). Dar iki krizės profesinio mokymo sistema susidūrė su profesinio mokymo patrauklumo ir prieinamumo skirtingo amžiaus asmenims problema ir atitinkamai žemesne, lyginant su kitomis Europos šalimis, profesinio mokymo ir mokymosi visą gyvenimą programų paklausa, poreikiu keistis reaguojant į inovacijų įmonėse plėtrą ir augančius reikalavimus darbuotojų kompetencijoms, išryškėjusias naujas kvalifikacijas, būtinybę absolventams suteikti ne tik profesinių, bet ir karjeros iššūkius padedančių įveikti bendrųjų gebėjimų, greta mokyklinės profesinio mokymo organizavimo formos diegti pameistrystę (*STRATA, 2020³*). Dar didesni iššūkiai profesinio mokymo sistemai numatomi ateityje. Profesinio mokymo potencialas stiprinant Lietuvos žmogiškąjį kapitalą nėra iki galo išnaudojamas, tačiau profesinio mokymo sistema gali padėti pasiruošti pokrizinei ūkio transformacijai, ūkio atsigavimui ir kol kas neaiškiai ir sunkiai prognozuojamai ateičiai (*Cedefop ir ETF, 2020⁴; UNESCO, 2020⁵*).

Dar iki COVID-19, Lietuva, remiantis Europos įgūdžių indeksu (*Cedefop, European skills index*), susidūrė su daugeliu sunkumų – žemu mokymosi visą gyvenimą lygiu, žemu profesinio mokymo patrauklumu tarp jaunimo, žemu įgūdžių atitikimo rezultatu, per aukšta kvalifikacija atliekamam darbui ir bendru kvalifikacijos lygmeniu ir atliekamo darbo neatitikimu. Atsižvelgiant į COVID-19 poveikį ekonomikai ir darbo rinkai, joje vykstančius pokyčius visuomenės senėjimo, tvaresnės ekonomikos, technologinių inovacijų kontekste, reikalinga įvertinti profesinio mokymo sistemos dalyvių (už profesinio mokymo turinio formavimą atsakingų institucijų, profesinio mokymo teikėjų, darbdavių, socialinių partnerių) teikiamų paslaugų veiksmingumą, gebėjimą lanksčiai ir operatyviai reaguoti į sparčiai besikeičiančią situaciją darbo rinkoje bei modeliuoti profesinio mokymo sistemos pokyčius didinant profesinio mokymo turinio aktualumą, profesinio mokymo patrauklumą, lankstumą ir sistemos prieinamumą. Siekiant lanksčiai reaguoti ir optimaliai atliepti ūkio ir darbo rinkos poreikius, būtina užtikrinti kokybišką profesinio mokymo sistemos plėtrą, diegti moksliskai pagrįstas profesinio mokymo organizavimo formas (*Cedefop ir ETF, 2020*). Darbo rinkai pradėjus smarkiai trauktis, svarbu greitai reaguoti, nes didėja kokybiškų programų ir modulių, kurie skirti įgyti naujas įvairių lygių kvalifikacijas ar kompetencijas ne tik naujai į darbo rinką besintegruojantiems asmenims, bet ir visiems darbingo amžiaus asmenims, poreikis. Neformaliai įgytų kompetencijų pripažinimas palengvintų perimamumą įgyjant aukštesnio lygmens kvalifikacijas, tačiau STRATA duomenys (2019) rodo, kad neformaliai įgytų kvalifikacijų pripažinimas yra problematiškas (<https://strata.gov.lt/images/tyrimai/2020-metai/svietimo-politika/20200424-profesinis-mokymas-lietuvoje-2019.pdf>).

Todėl reikalinga moksliskai pagrįsti profesinio mokymo paslaugų pasiūlos ir paklausos plėtotės modelį, įvertinant visus finansavo šaltinius, dinamiškai atliepiančią besikeičiančius visuomenės poreikius – persikvalifikavimą, papildomų kvalifikacijų ir kompetencijų įgijimą, atsižvelgiant į įgyvendinamas aktyvias darbo rinkos politikos priemones.

¹ Billett, S. (2011). Vocational education: Purposes, traditions and prospects. Dordrecht, the Netherlands: Springer.

² International Labour Office (2020). ILO Monitor 2nd Edition: COVID 19 and the World of Work. Geneva, Switzerland: International Labour Office. https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/dgreports/dcomm/documents/briefingnote/wcms_740877.pdf.

³ Vyriausybės strateginės analizės centras (2020). Profesinis mokymas Lietuvoje 2019.

<https://strata.gov.lt/images/tyrimai/2020-metai/svietimo-politika/20200424-profesinis-mokymas-lietuvoje-2019.pdf>.

⁴ Cedefop & ETF (2020). The importance of being vocational: challenges and opportunities for vocational education and training in the next decade: Cedefop and European Training Foundation discussion paper. <https://www.cedefop.europa.eu/en/publications-and-resources/publications/4186>.

⁵ UNESCO (2020). UNESCO COVID-19 Education Response. Education Sector issue notes. Issue note n° 5.2 – April 2020.

Kuriant modelį, profesinio mokymo pasiūlą ir paklausą tikslinga nagrinėti holistiškai, apimant kiekybinius (profesinio mokymo absolventų ir darbo vietų pasiūla) ir kokybinius (kvalifikacijų ir kompetencijų aktualumas, reaguojant į dabartinius ir ateities iššūkius) aspektus (Na S. I., 2019)⁶. Šio modelio įdiegimas sukurtų veiksmingas profesinio mokymo paslaugų finansavimo ir kitų investicijų į žmogiškuosius išteklius restruktūrizavimo prielaidas ir užtikrintų greitą persikvalifikavimą prisitaikant prie nuolat kintančių rinkos ir visuomenės poreikių, skatintų ir atvertų naujas galimybes profesinio mokymo programų ir modulių pasiūlai naujai į darbo rinką besiintegruojantiems asmenims, pagal bendrojo ugdymo programas besimokantiems mokiniams ir suaugusiesiems. Pažymėtina, kad profesinio mokymo sistemos būklei ir kaitai įvertinti svarbu stebėti ne tik pirminį profesinį mokymą, bet ir kompleksiskai analizuoti bei vertinti visos profesinio mokymo sistemos (taip pat neformaliojo profesinio mokymo ir tęstinio profesinio mokymo) veiksmingumą, todėl būtina papildyti stebėsenos rodiklius ir užtikrinti galimybes rinkti visus reikalingus duomenis.

Tikslas ir laukiami rezultatai

Laukiami tyrimo rezultatai:

1. Darbo rinkos poreikius atitinkančioms profesinio mokymo programoms inicijuoti ir įgyvendinti parengtas profesinio mokymo sistemos plėtros modelis, įvertinant visus finansavimo šaltinius; pagrįstos šiam modeliui įgyvendinti reikalingos priemonės ir rekomendacijos dėl bendro finansavimo modelio sukūrimo.

2. Profesinio mokymo programų (modulių) ir jų organizavimo formų (mokyklinės, pameistrystės ir kitų alternatyvių) pasiūlos ir paklausos atitikties įvertinimas bei prognozavimas reaguojant į rinkos poreikius (profesinio mokymo programų (modulių) ir jų įgyvendinimo formų pasiūlos analizė, poreikių prognozė ir siūlymai dėl alternatyvių kvalifikacijos įgijimo būdų, neformaliai įgytų kompetencijų pripažinimo įteisinimo ir plėtros).

3. Siūlymai dėl profesinio mokymo programų (modulių) veiksmingumo rodiklių papildymo ir rekomendacijos numatomoms investicijoms diegti plėtojant bendrojo ugdymo ir profesinio mokymo integraciją (rekomendacijos stebėsenos sistemai tobulinti ir siūlymai dėl stebėsenos rodiklių ir duomenų, reikalingų stebėsenai atlikti, papildymo).

Išsamesnę informaciją teikia

Joana Aleknavičiūtė, Mokymosi visą gyvenimą departamento Profesinio mokymo skyriaus vyriausioji specialistė, atliekanti skyriaus vedėjo funkcijas, tel. (8 5) 219 1145, el. p. joana.aleknaviciute@smm.lt

⁶ Na S. I. (2019). Skill Mismatch Research: Skill Dimensions in Vocational Education and Training. In: McGrath S., Mulder M., Papier J., Stuart R. (eds) Handbook of Vocational Education and Training. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-319-94532-3_71.